

BARBARA JELONEK

Barbara Jelonek

(Uniwersytet Wrocławski)

Biografia Cesarza Meiji pióra Ewy Pałasz-Rutkowskiej

ABSTRACT

Ewa Pałasz-Rutkowska's biography of Emperor Meiji

Słowa kluczowe: cesarz, Meiji, Ewa Pałasz-Rutkowska, recenzja, Japonia

Sylwetka autorki

W 2016 roku na polskich półkach wydawniczych pojawiło się drugie polskojęzyczne wydanie biografii japońskiego cesarza Mutsuhito pióra prof. Ewy Pałasz-Rutkowskiej¹. Niniejszy tekst jest recenzją monografii „*Cesarz Meiji (1852 -1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii w setną rocznicę śmierci cesarza*” wydanej nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego. Ewa Pałasz-Rutkowska profesorem nadzwyczajnym w Katedrze Japonistyki Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego². Warto przyjrzeć się sylwetce

¹ Ewa Pałasz-Rutkowska, *Cesarz Meiji (1852-1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016, ed.2, ISBN 978-83-235-0847-2, 504 str.

² Profil pracownika Katedry Japonistyki Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego Ewy Pałasz-Rutkowskiej, <http://japonistyka.orient.uw.edu.pl/katedra/lista-pracownikow-zakladu/ewa-palasz-rutkowska/> dostęp: 12.08.2017 r.

autorki teŝże pozycji naukowej. Zgodnie z informacjami zamieszczonymi na stronie Uniwersytetu Warszawskiego swoją prac magisterk prof. Ewa Pałasz-Rutkowska napisała w Instytucie Studiów Orientalnych na Uniwersytecie Warszawskim i obroniła ją w 1977 roku prac zatytułowaną „*Polityka Japonii wobec Mandżurii 1918-39*”³.

Dziesięć lat później została doktorem nauk humanistycznych broniąc dysertację doktorską zatytułowaną „*Gen. Masaki Jinzaburo and the Imperial Way Faction (Kodoha) in the Japanese Army 1932-1936*”. W 1999 roku zyskała stopień doktora habilitowanego w zakresie historii na Wydziale Historii Uniwersytetu Warszawskiego, a jej rozprawa habilitacyjna dotyczyła polityki Japonii wobec Polski w latach 1918-1941⁴. W 2003 roku została profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Warszawskiego, zaś w 2014 roku otrzymała tytuł profesora nauk humanistycznych. Warto podkreślić, że Ewa Pałasz-Rutkowska odbyła wiele wyjazdów naukowych i prac badawczych na terenie Japonii m.in. na Uniwersytecie Tokijskim oraz Uniwersytecie Rikkyo⁵.

Pałasz-Rutkowska jest redaktorem naukowym oraz autork wielu artykułów naukowych dotyczących Japonii w języku polskim⁶, angielskim⁷ lub japońskim⁸ (m. in. w

³ Profil pracownika Katedry Japonistyki Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego Ewy Pałasz-Rutkowskiej, <http://japonistyka.orient.uw.edu.pl/katedra/lista-pracownikow-zakladu/ewa-palasz-rutkowska/>, dostę: 12.08.2017 r.

⁴ Tamże.

⁵ Przykładowe studia oraz prace badawcze: 1990 – 1991 Uniwersytet Tokijski, 2013 (Japan Foudation Fellowship), 1993 – Uniwersytet Rikkyo, 1996, 2006, 2015 – Uniwersytet Tokijski (Takashima Foundation), 2003, 2004, 2010 – Tokijski Uniwersytet Międzynarodowy.

⁶ Przykładowe polskojęzyczne artykuły naukowe autorstwa Ewy Pałasz-Rutkowskiej: *Cudzoziemcy z Zachodu w Japonii (połowa XVI–XX wiek)*, [w:] *Spotkania międzykulturowe. Cudzoziemcy w Japonii*, Japonica, Warszawa 2017; *Japońskie spotkania z Europ, lata 1543-1945*, [w:] *Cywilizacja europejska. Eseje i szkice z dziejów cywilizacji i dyplomacji*, Maciej Koźmiński (red.), Warszawa 2010; *Japonia od początku państwowości do XX wieku*, [w:] *Spotkania międzykulturowe. Cudzoziemcy w Japonii*, Japonica, Warszawa, 2016; *Od Korei i Chin po Europę i Amerykę. Polityka zagraniczna i podróŝe zamorskie Japończyków*, [w:] *Spotkania międzykulturowe. Cudzoziemcy w Japonii*, Japonica, Warszaw 2016; *Pierwsza oficjalna misja dyplomatyczna z Japonii do Europy (1862)*, [w:] *Spotkania międzykulturowe. Cudzoziemcy w Japonii*, Japonica, Warszawa 2016; *Polacy – jeńcy z wojny japońsko-rosyjskiej w Japonii*, [w:] *Japonia w Polsce. W 90. rocznicę nawiązania stosunków oficjalnych między Polsk a Japoni*, B. Kubiak Ho-Ch, (red.) Warszawa 2012.

Zob. Profil pracownika Katedry Japonistyki Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego Ewy Pałasz-Rutkowskiej, <http://japonistyka.orient.uw.edu.pl/katedra/lista-pracownikow-zakladu/ewa-palasz-rutkowska/>, dostę: 12.08.2017 r.

⁷ Przykładowe anglojęzyczne artykuły naukowe autorstwa Ewy Pałasz-Rutkowskiej: *Difficult Beginnings: The Problem Concerning the Restoration of Diplomatic Relations between Poland and Japan after World War II*, *Acta Asiatica Varsoviensia*, No. 29/2016; *General Masaki Jinzaburō and the Imperial Way Faction (Kōdōha) in the Japanese Army 1932-1936, part one*, *Analecta Nipponica, Journal of Polish Association for Japanese Studies*, 4/2014; *The Making of a European Friend: Japan’s Recognition of Independent Poland*, [w:] *The Decade of the Great War. Japan and the Wider World in the 1910s*, Boston 2014.

Zob. Profil pracownika Katedry Japonistyki Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego Ewy Pałasz-Rutkowskiej, <http://japonistyka.orient.uw.edu.pl/katedra/lista-pracownikow-zakladu/ewa-palasz-rutkowska/>, dostę: 12.08.2017 r.

⁸ Przykładowe artykuły naukowe w języku japońskim autorstwa Ewy Pałasz-Rutkowskiej: *Pōrando Nihonkan no kokkō kaifuku mondai. Dainiji sekai taisengo no gaikō kankei Nihon Rekishi* 2015; *Buronisuwafu Piusutsuki no Pōrando to Nihon*, [w:] *Pōrando no Ainu kenkyūsha Piusutsuki no shigoto*, Inoue Kōichi (red.), Hokkaidō Pōrando

czasopiśmie *Japonica, Acta Asiatica Varsoviensia, Nihon Rekishi, Gunjishigaku. The Journal of Military History, Analecta Nipponica lub Orientalia Varsoviensia*⁹. W uznaniu zasług dla wieloletnich badań nad studiowaniem kultury oraz historii Japonii, a przede wszystkim relacji Polski i Japonii, została odznaczona ona 8 lipca 2015 roku Orderem Wschodzącego Słońca, Złote Promienie ze Wstęgą przez cesarza i rząd Japonii¹⁰.

Biografia Cesarza Mutsushito

W 2016 Ewa Pałasz-Rutkowska opublikowała monografię naukową „*Cesarz Meiji (1852-1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii*” nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego traktującą o rządach i życiu cesarza Japonii Mutsuhito, który rządził tym krajem w latach 1868-1912. Mutsuhito był 122 cesarzem Japonii, a w związku z jego polityczną działalnością stał się on symbolem wielkich przemian prawno-politycznych w Japonii i właśnie dlatego autorka poświęciła cesarzowi Mutsushito ponad pięćset stron wspomnianej tu już monografii „*Cesarz Meiji...*”.

Rzeczona publikacja składa się z sześciu rozdziałów, wstępu, zakończenia, uwag redakcyjnych, bogatej bibliografii, trzech aneksów, kalendarium, indeksu nazwisk i spisu źródeł ilustracji. Warto podkreślić, że znajdujący się na pierwszych stronach spis treści jest zarówno w języku polskim jak i w języku angielskim. Biografia Cesarza Mutsushito została podzielona przez Ewę Pałasz Rutkowską na sześć rozdziałów i każdy z nich opisuje inny okres z życia Cesarza Meiji.

Piętnastostronicowy Wstęp „*Cesarza Meiji...*” opisuje przełomowy w Japonii rok 1868, gdy obalono trwające od XII wieku rządy wojowników, a władza została zwrócona cesarzowi. Wydarzenie to rozpoczyna nową erę, zwaną Meiji, trwającą do 1912 roku¹¹.

W pierwszych słowach Wstępu Pałasz-Rutkowska opisuje podstawowy cel swojej publikacji – czyli „*próbę przeanalizowania założeń dotyczących nowego wizerunku cesarza,*

Bunka Kyōkai, Hokkaidō Daigaku Surabu Kenkyū Sentā, Sapporo 2013; Meiji tennō. Kindaika suru Nihon ni okeru kunshuzō „Kamizono” nr 10, Meiji Jingū Kokusai Shintō Bunka Kenkyūkai, Tōkyō 2013; Nihon ni nemuru Pōrandojintachi, Gunjishigaku. The Journal of Military History, nr 47/3, XII, Tōkyō 2011.

Zob. Profil pracownika Katedry Japonistyki Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego Ewy Pałasz-Rutkowskiej, <http://japonistyka.orient.uw.edu.pl/katedra/lista-pracownikow-zakladu/ewa-palasz-rutkowska/>, dostęp: 12.08.2017 r.

⁹ Tamże.

¹⁰ Order Wschodzącego Słońca dla prof. Ewy Pałasz-Rutkowskiej, Embassy of Japan in Poland, <http://www.pl.emb-japan.go.jp/kultura/20150708.html>, dostęp: 12.08.2017 r.

¹¹ Wstęp został napisany w Warszawie w maju 2012 roku. Zob. E. Pałasz-Rutkowska, *Cesarz Meiji (1852-1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii*, ed. 2, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016, s. 15-29.

*przyjętych przez twórców nowoczesnej Japonii, i sposobów ich realizacji, a także, pokazania, jakie przynosiło efekty*¹².

Jak napisała sama autorka, ramy czasowe pozycji „*Cesarz Meiji (1852-1912). Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii*”, wytyczają lata życia japońskiego cesarza zawarte w tytule publikacji¹³. W książce autorka omówiła szczegółowo etapy życia cesarza Japonii. Autorka opisuje jaki miał stosunek do modernizacji, a jaki do wielowiekowej tradycji, jak cesarz odnosił się do zmian jakie mu narzucano, kto i w jakim stopniu miał wpływ na jego zachowanie, postępowanie, wychowanie i edukację, jak wypełniał on swoje powinności, jaki miał stosunek do kobiet i dzieci¹⁴.

We wstępie autorka zarysowuje też skąd pochodziły informacje przez nią zbierane do prac nad monografią „*Cesarz Meiji (1852 -1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii w setną rocznicę śmierci cesarza*”. Pierwszym ze źródeł jakie wymienia jest dwunastotomowa Kronika Cesarza Meiji (wydawana w latach 1968-1975). Wydawcą był Urząd Dworu Cesarskiego. Inne dokumenty oraz zdjęcia autorka znalazła w Wydziale Książ i Grobowców Urzędu Dworu Cesarskiego w Tokio, ale także w Instytucie Historiografii (Shiryō Hensanjo) oraz Bibliotece Gazet i Czasopism Meiji przy Centrum Dokumentów Prawnych i Politycznych Nowoczesnej Japonii (Kindai Nihon Hōsei Shiryō Senta) Uniwersytetu Tokijskiego. Inne materiały zebrane zostały w Bibliotece Kokyū Miasta Sakata, Muzeum Historycznym Prefektury Kanagawa (Kanagawa Kenritsu Rekishi Hakubutsusukan) oraz Pawilon Pamięci Boskich Śladów w Tamie (Kyu Tama Seiseki Kinenkan Sakuragaoka Kōen)¹⁵.

Rozdział pierwszy opisuje jego dzieciństwo i wczesną młodość, czyli lata od 1852 roku do 1867 roku i składa się z siedmiu podpunktów.

Rozdział drugi opisuje początki panowania Cesarza od 1867 roku do 1873 roku i jest to kontynuacja rozdziału poprzedniego. Ten rozdział składa się również z siedmiu podpunktów. Te dwa pierwsze rozdziały opisują wydarzenia prowadzące do modernizacji japońskiego państwa. Tu autorka wymienia takie elementy jak zakończenie izolacji, obalenie szogunatu, likwidacja feudalizmu, tworzenie trwałych podstaw monarchii japońskiej¹⁶.

Rozdział trzeci opisuje reformy w Japonii w latach 1873-1912. Rozdział ten składa się z sześciu podpunktów. Reformy przeprowadzone w okresie Meiji miały na celu zachowanie

¹² E. Pałasz-Rutkowska, *Cesarz Meiji (1852-1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii*, ed. 2, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016, s. 19.

¹³ Tamże, s. 20.

¹⁴ Tamże, s. 19.

¹⁵ Tamże, s. 22-24.

¹⁶ Tamże, s. 20.

suwerenności kraju, likwidację zewnętrznych form systemu feudalnego, centralizacji władzy oraz wzmocnienia wizerunku cesarza jako autorytetu zarazem boskiego jak i coraz bardziej uczestniczącego w życiu obywateli cesarza.

Rozdział czwarty monografi, który jest najbardziej rozbudowany, obejmuje wydarzenia z życia Cesarza przypadające na lata 1873-1912 i składa się z czterech bardzo rozbudowanych podpunktów. Jest to jeden z rozdziałów, który szczególnie przyciągnął moją uwagę. Na stronie 228 znajdziemy grafikę przedstawiającą mapę Japonii z wyszczególnionymi na różne kolory liniami wielkimi podróżami cesarza po kraju.

Pierwszą z nich cesarz odbył w 1872 roku odwiedzając rejony Chugoku i Saikoku¹⁷. Wtedy zastosował się on pierwszy raz do zasady stanowiącej, że obowiązki oficjalne nowoczesnego władcy Mutsuhito będzie on wypełniać w stroju nowoczesnym, dlatego też przyodział on czarny uniform w stylu zachodnim z wyhaftowanymi złotymi niemi symbolami cesarskimi (kwiaty chryzantemy i feniks), a tradycyjne obowiązki w ubraniach przypisanych konkretnej tradycji (np. podczas gdy pełnił funkcję kapłana)¹⁸. Pierwszym ważnym celem tej podróży był Wielki Chram w Ise a potem udał się do Osaki i do Kioto.

Kolejna podróż miała miejsce 2 czerwca 1876 roku, trwała pięćdziesiąt dni i do 21 lipca cesarz przebywał był we wschodniej części rejonu Tōhoku i na Hokkaido.

Trzecia podróż rozpoczęła się 30 sierpnia 1878 roku i obejmowała północną i centralną Japonię czyli rejony Hokuriku i Tōkaidō¹⁹. Była to najdłuższa z dotychczasowych podróży ponieważ trwała siedemdziesiąt dwa dni²⁰.

Czwarta podróż odbyła się na terenach Japonii centralnej w roku 1880. Była to jedna z krótszych podróży cesarza, trwała trzydzieści osiem dni, podczas której cesarz odwiedził rejon Chuōdō położony w centralnej Japonii²¹. Cesarzowi wówczas towarzyszyło trzystu sześćdziesięciu osób np. księżę Fushimi Sadanaru, minister Sanjō Sanetomi, radca Yamada Akiyoshi, Kōno Togama oraz liczni wojskowi mający na celu zapewnienie bezpieczeństwa japońskiemu władcy. Koszty tej podróży wyniosły sto szesnaście tysięcy jenów²².

Piąta podróż rozpoczęła się w 1881 roku ponownie na terenie Tohōku i Hokkaido, a głównym celem tej podróży były nieodwiedzane dotąd prefektury Yamagata oraz Akita. Informacje dotyczące tej podróży Ewa Pałasz-Rutkowska znalazła w archiwum Biblioteki

¹⁷ Tamże, s. 227.

¹⁸ Tamże, s. 229.

¹⁹ Tamże, s. 254.

²⁰ Tamże, s. 442.

²¹ Tamże, s. 445.

²² Tamże, s. 445.

Kōkyū Miasta Sakata (Sakata Shiritsu Kōkyū Bunko). Podróż ta trwała najdłużej, bo siedemdziesiąt cztery dni i była najdroższą podróżą jednocześnie ponieważ kosztowała 350 tysięcy jenów²³.

Podczas ostatniej, szóstej podróży cesarz odwiedził zachodnią Japonię a dokładnie rejon San'yōdō. Podróż ta była najkrótszą z dotychczasowych i trwała osiemnaście dni od 26 lipca do 12 sierpnia 1885 roku²⁴.

Cele podróży po wszystkich prefekturach były bardzo podobne. Chciano pokazać, że cesarz interesuje się swoim krajem oraz jego problemami od miast po wioski, że wspiera lokalne działania mające charakter rozwój kraju a dokładniej wzrostu produkcji i promowania przemysłu²⁵. Szczególnie ważne było wzmocnienie między naczelnym dowódcą a armią, a także sprawdzenie lokalnych nastrojów które dotyczyły rozwijających się działań na rzecz praw i swobód obywatelskich, dlatego też cesarz odwiedzał lokalne urzędy, sądy oraz placówki oświatowe²⁶.

Przedostatni rozdział monografii „*Cesarz Meiji (1852 -1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii w setną rocznicę śmierci cesarza*”, charakteryzuje rodzinę Cesarza – jego potomków oraz żony²⁷. Z kolei ostatni rozdział zatytułowany „Koniec epoki – pożegnanie cesarza Mutsuhito opisuje ostatnie lata jego życia. Z biografii dowiemy się, że do końca lat siedemdziesiątych XIX wieku cesarz w przeważającej długości czasu był zdrowy. Przeziębienia leczył sam „*pijąc wodę z imbirem lub z cierpkimi pomarańczami*”²⁸. Na kartach tego rozdziału znajdziemy również zdjęcia z dnia 14 września 1921 roku przedstawiające kondukt żałobny i trumnę cesarza²⁹. Przedstawione zostały także reakcje w Japonii i na świecie dotyczące śmierci cesarza. Warto pokreślić, że japońska prasa bardzo szczegółowo relacjonowała ostatnie dni życia Mutsuhito oraz uroczystości pogrzebowe³⁰.

Dla wielu badaczy kultury i prawa japońskiego nieocenionym źródłem wiedzy będą również aneksy załączone do niniejszej monografii „*Cesarz Meiji (1852 -1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii w setną rocznicę śmierci cesarza*”. Pierwszy aneks to tłumaczenie Konstytucji Wielkiego Cesarstwa Japonii (*Dainihon teikoku kenpō*)³¹, czyli tekst

²³ Tamże, s. 447.

²⁴ Tamże, s. 251.

²⁵ Tamże, s. 447.

²⁶ Tamże, s. 445.

²⁷ Z Haruku nie miał on żadnego potomstwa. Jego piętnaścioro potomków zostało zrodzonych przez jego pięć nałożnic. Warto podkreślić, że z całego licznego potomstwa tylko pięcioro przeżyło. Tamże., s. 368.

²⁸ Tamże, s. 381.

²⁹ Tamże, s. 391, 392.

³⁰ Tamże, s. 398.

³¹ Tamże., s. 459.

japońskiej ustawy zasadniczej z 1899 roku. Aneks drugi to Akt o domu cesarskim (*Kōshitsu tenpan*)³² z 1889 roku oraz Aneks trzeci, którym jest Reskrypt cesarski o wychowaniu (*Kyōiku ni kansuru chokugo*)³³ z 1890 roku. Ponadto na ostatnich stronach książki można zapoznać się z bardzo szczegółowym i doprecyzowanym w każdym calu Kalendarium ukazującym chronologicznie wydarzenia z życia Cesarza Mutsushito³⁴. Pracy Ewy Pałasz-Rutkowskiej zawdzięczamy możliwość zapoznania się z przetłumaczoną z języka Japońskiego Konstytucją Wielkiego Cesarstwa Japonii z 1889 roku, która wymienia takie uprawnienia cesarza jak:

- 1) *Art. 1. Wielkim Cesarstwem Japonii rządzi Cesarz (...).*
- 2) *Art. 3 Cesarz jest boski i nietykalny.*
- 3) *Art. 5 Cesarz sprawuje władzę ustawodawczą (...).*
- 4) *Art. 6 Cesarz sankcjonuje ustawy, wydaje polecenie*
- 5) *ich promulgacji i wprowadzenia w życie.*
- 6) *Art. 7. Cesarz zwołuje Parlament Cesarstwa (...).*
- 7) *Art. 8. Cesarz (...) wydaje dekryty mogące zastąpić ustawy.*
- 8) *Art. 9. Cesarz wydaje (...) rozporządzenie niezbędne dla wykonania ustaw, dla utrzymania spokoju i porządku publicznego oraz dla szczęścia poddanych (...).*
- 9) *Art. 10. Cesarz decyduje o organizacji każdego organu administracji (...).*
- 10) *Art. 11. Cesarz jest naczelnym dowódcą wojsk lądowych i marynarki wojennej.*
- 11) *Art. 13. Cesarz deklaruje wojnę, ogłasza pokój (...).*
- 12) *Art. 14. Cesarz ogłasza stan wyjątkowy (...).*
- 13) *Art. 15. Cesarz nadaje tytuły arystokratyczne (...).*
- 14) *Art. 16. Cesarz zarządza amnestię, ulaskawienie lub zmniejszenie wymiaru kary (...)*³⁵.

W zakończeniu autorka monografii stawia pytanie czy cesarz Mutsuhito był władcą nowoczesno-konserwatywnym i na ponad czterdziestu stronach próbuje odpowiedzieć na wyżej poruszoną kwestię. Warto podkreślić, że nie należy tutaj pominąć wspomnienia o bardzo interesujących przypisów, którymi autorka opatrzyła publikację, a które mogłyby być bogatym materiałem do kolejnej publikacji albo impulsem do powstania osobnego artykułu naukowego.

³² Tamże., s. 465.

³³ Tamże., s. 471.

³⁴ Tamże., s. 473.

³⁵ Tamże., s. 461.

Ogromnym plusem monografii „*Cesarz Meiji (1852 -1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii w setną rocznicę śmierci cesarza*”, jest wzbogacenie jej adekwatnymi ilustracjami oraz kolorowymi zdjęciami, które stają się dodatkowym źródłem wiedzy i inspiracji dla czytelnika co stanowi duży atut tej książki.

Bibliografia została podzielona na źródła, które autorka znalazła w japońskich archiwach (np. *Meiji Shinbun Zasshi Bunko*, *Sakata Shiritsu Koyko Bunko*, *Shiryō Hensanjo*), dokumenty źródłowe, które ukazały się drukiem w języku japońskim lub w innych językach, gazety u czasopisma, filmy fabularne oraz strony internetowe³⁶. Warto podkreślić, że na okładce książki znajduje się zdjęcia pochodzące ze zbiorów *Kunaichō* oraz *Meiji Jingō*³⁷.

Na końcowych stronach monografii znajdziemy dwustronicowe podsumowanie „” w języku angielskim, czterostronicowy indeks rzeczowy oraz źródła ilustracji, które pochodzą z następujących zbiorów *Meiji Jingu*, *Kunaichō*, *Meiji Shinbun Zasshi Bunko*, *Sennyuji*, *Shin Jinbutsu Ōraisha*, ze zbiorów prywatnych autorki monografii oraz zbiorów Magdaleny Jęczmyk i Igi Rutkowskiej, a także ze zbiorów archiwalnych *Meiji tennō taisōgi shashin* (Shinbi Shoin), *Nichiro sensō shashichō* (Kinkōdō), *Taishō tennō. Ontaisō shashinchō* (Chuseidō) oraz *Yamagataken gyōkōki* (Yamagataken Kyōikukai)³⁸.

Cesarz Meiji

Specjalizująca się w historii i kulturze Japonii, historii stosunków polsko-japońskich, japońskim systemie cesarskim profesor Ewa Pałasz-Rutkowska pracowała aż osiem lat nad recenzowaną tu publikacją³⁹. Jest to pierwsza polskojęzyczna biografia Cesarza Mutsushito na polskim rynku wydawniczym.

Warto zapoznać się w całości z wywiadem przeprowadzonym przez Renatę Mitsui na Uniwersytecie Tokijskim z Panią Profesor Pałasz-Rutkowską 30 kwietnia 2013 roku⁴⁰. Jednakże chciałabym w niniejszej recenzji zwrócić uwagę jedynie na odpowiedź udzieloną przez Pałasz-Rutkowską podczas wspomnianego wywiadu. Odpowiadając na pytanie R. Mitsui „*Jaką rolę odegrał cesarz w procesie modernizacji Japonii?*” Ewa Pałasz-Rutkowska krótko scharakteryzowała przemiany w okresie Meiji i opisała młodego Cesarza następującymi słowami: „*Cesarz był wtedy bardzo młodym człowiekiem, miał 16 lat i mimo że odbierał*

³⁶ Tamże, s. 445-457.

³⁷ Tamże, s. 4.

³⁸ Tamże, s. 500.

³⁹ R. Mitsui, O cesarzu Meiji i modernizacji Japonii - Rozmowa z prof. Ewą Pałasz-Rutkowską, Tokio, 30 kwietnia 2013 r., <http://www.polonija-jp.jp/wywiady/item/1039-o-cesarzu-meiji-i-modernizacji-japonii-rozmowa-z-prof-ewa-palasz-rutkowska>, dostęp: 12.08.2017 r.

⁴⁰ R. Mitsui, *O cesarzu Meiji i modernizacji Japonii - Rozmowa z prof. Ewą Pałasz-Rutkowską* ... dz. cyt.

odpowiednie dla następcy tronu wykształcenie, niewiele wiedział o świecie. Żył w atmosferze Kioto i dawnych tradycji, był otoczony damami dworu i zupełnie nie pasował do czasów, które miały nadejść"⁴¹. W tym momencie, nawiązując do wspomnianego cytatu z wywiadu pomiędzy Pałasz-Rutkowską a Mitsui, warto przywołać fragment monografii „*Cesarz Meiji (1852 -1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii w setną rocznicę śmierci cesarza*”, ponieważ najlepiej odda całokształt kunsztu pisarskiego jakim napisana jest niniejsza pozycja – a jest ona pisana bardzo szczegółową, obrazową i wciągającą narracją, dlatego też autorka niniejszej recenzji pozwala sobie na zacytowanie jednego z fragmentów rozdziału drugiego dotyczącego początkowych lat panowania Cesarza Meiji, aby zobrazować niniejsze stwierdzenie, nie bazując na pustych słowach, a trafnie wskazując na plusy biografii pióra Pałasz-Rutkowskiej. Na stronie 173 profesor Ewa Pałasz-Rutkowska napisała: „(...) 1873 roku, 5 maja na terenie zamkowym wybuchł pożar. (...) Mutsuhito o godzinie 4.30 konno przedostał się do pawilonu herbacianego położonego w ogrodach Fukiage. Zaraz po nim, pieszo, dotarła tam cesarzowa. Cesarz z rodziną i dworem musieli przenieść się do tymczasowej rezydencji w Akasace. Zamknął się więc w ten sposób pierwszy, ważny, a może i najważniejszy etap w życiu Mutsuhito – z żyjącego spokojnie i tradycyjnie w zaciszu Pałacu Cesarskiego w Kioto nastolatka, niemającego żadnego pojęcia o świecie, stał się właściwie nowoczesnym, aktywnym władcą, firmującym wszystkie najważniejsze reformy w kraju”⁴². Fragment ten nie został wybrany przypadkowo. Jest to niejako esencja tejże monografii ukazująca wizerunek Cesarza Meiji, a był to władca sumienny, który należycie wypełniał wszystkie swoje obowiązki, a wraz z wprowadzeniem w życie Konstytucji Meiji zakończono ostatecznie proces kreowania jego wizerunku⁴³. I to właśnie ten wizerunek cesarza, jak zaznacza Ewa Pałasz-Rutkowska, będzie utrwalany przez następne lata jego panowania⁴⁴.

Warte podkreślenia jest to, że całość biografii „*Cesarz Meiji (1852 -1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii w setną rocznicę śmierci cesarza*”, napisana jest w taki skrupulatny i lekki sposób, co sprawia, że biografię czyta się dobrze, ponieważ nie jest to skomplikowane dzieło naukowe wyposażone w wyrazy pochodzące ze słownika wyrazów trudnych sprawiając, że czytelnik nie byłby zainteresowany przebrnięciem przez następne kilkaset stron (a monografia ma ich łącznie pięćset).

⁴¹ Tamże.

⁴² E. Pałasz-Rutkowska, *Cesarz Meiji (1852-1912) Wizerunek...*, dz. cyt., s. 173.

⁴³ Tamże, s. 252 i n., s. 274 i n.

⁴⁴ Tamże, s. 173.

Biografię czyta się jednym tchem, niczym jak powieść historyczną, i każda kolejna strona przynosi nowe interesujące fakty i wnikliwie przywoływane informacje. Zdecydowanie należy polecić tę pozycję czytelnikom zainteresowanym historią Japonii, epoką Meiji, ale również takim odbiorcom, których interesują arcyciekawe postaci historyczne.

Jedynym minusem niniejszej pozycji jest to, że w końcu każdy z nas doczytuje ją do końca i musi odłożyć na półkę. Z niecierpliwością autorka niniejszej recenzji czeka na kolejne propozycje wydawnicze pióra profesor Ewy Pałasz-Rutkowskiej.

Podsumowanie

Recenzowana tu pozycja „*Cesarz Meiji (1852 -1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii w setną rocznicę śmierci cesarza*” autorstwa Ewy Pałasz-Rutkowskiej jest nieocenionym źródłem wiedzy na temat historii Japonii. Sama autorka we Wstępie zaznaczyła, że jej celem było poszerzenie wiedzy o tym nieznanym w Polsce cesarzu oraz o epoce w której panował i autorka ze względu na swoje zainteresowania epoką Meiji postanowiła tę sytuację zmienić i lukę tę wypełnić⁴⁵.

Adresatem niniejszej książki może być każdy zainteresowany historią oraz kulturą Japonii. Książka z pewnością znajdzie uznanie zarówno wśród badaczy jak i zwykłych czytelników, ponieważ jej oprawa, język, styl pisarski oraz niezwykle lekki sposób narracji sprawia ogromną przyjemność i wzbudza zainteresowanie odległą Japonią.

Długo można było by pisać o zaletach tejże pozycji, ale autorka niniejszej recenzji, w tym ostatnim jej zdaniu, zdecydowanie poleca czytelnikowi zapoznanie się osobiście z tą pozycją i nie tracić czasu za zapoznawanie się z innymi bardziej lub mniej wnikliwymi recenzjami, ponieważ każda kolejna recenzja biografii „*Cesarza Meiji..*” będzie wyłącznie pozytywna.

Bibliografia:

Mitsui R., O cesarzu Meiji i modernizacji Japonii - Rozmowa z prof. Ewą Pałasz-Rutkowską, Tokio, 30 kwietnia 2013 r., <http://www.polonija-jp.jp/wywiady/item/1039-o-cesarzu-meiji-i-modernizacji-japonii-rozmowa-z-prof-ewa-palasz-rutkowska>, dostęp: 12.08.2017 r.

Order Wschodzącego Słońca dla prof. Ewy Pałasz-Rutkowskiej, Embassy of Japan in Poland, <http://www.pl.emb-japan.go.jp/kultura/20150708.html>, dostęp: 12.08.2017 r.

⁴⁵ Tamże., s. 19.

BARBARA JELONEK

Pałasz-Rutkowska E., *Cesarz Meiji (1852-1912) Wizerunek władcy w modernizowanej Japonii*, ed. 2, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016.

Profil pracownika Katedry Japonistyki Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego Ewy Pałasz-Rutkowskiej, <http://japonistyka.orient.uw.edu.pl/katedra/lista-pracownikow-zakladu/ewa-palasz-rutkowska/>, dostęp: 12.08.2017 r.